

AR ROUE G

Ha Kear

AR ROUE GRALON HA KEAR IS

Hag Iis Mirakulus

ann Itron Varia Remengol

« Neb a bed Gwerchez Remengol
« Birviken ne ia da gol... »

En Eskopli Kerne el lec'h e ma breman
môr Douarnenez, e oa guezhall eur gear
vraz meurbet hanvet Is.

Eur voger ledan hag huel, gant sklujou
houarn, he diffenne deus ar môr. Er gear-ze
ne vellet, o touez ann dud p'avidik,
nemet dizurz, goall exempl ha fallagriez.
Gralon, pehini a chome neuze er gear a Is,
a oa Roue Breiz-Izel. Bet e oa brezeller
en he iaouankis, ha rust enn andreeb
he zuzidi ; mes enn he gozni, sklerijennel
dre ar fez kristen, e leuas da veza dous
evel eun oan. Hirvoudi a rae aliez war
digurzou Is, ha war ar vue dirollet a rene
he werc'h, ar Brinsez Ahez, gant an noblantz
yaouank a gear ha deuz ar vro hanvet
hirio Kear-Ahès, pehini a oa dezhi a leve.

En amzer-ze, ive, e oa e Breiz-Izel,
daou abostol santel, daou vignon da Zoue,
Sant Kaourintin, kenta eskop a Gemper,
ha Sant Gwenole (1), kenta abad a Landevennek
; aliez o devoa prezeget ar feiz er gear a Is,
ha gour-drouzet ar Roue Gralon, abalamour
d'ann drougoberoù, d'ann torfejou ha d'ann
injustisoù a ree bendez, e palès he werc'h
yaouank ; mes goab a ree anezho, hag ar
Roue, simpleet dre ann oad n'en devoa mui
a c'h'haoud avoalc'h, evit arreti dizurzou
ker bras.

Doùe skuizaz er fin o welet Is kaledet
enn he fechejou, hag a roaz da anaout da
Æl Breiz-Izel he vignon Gwenole, penoz eb
dale pell, ar gear gaer-ze a vije beuzet
gant ar môr. KerKent, Gwenole a pignaz
war he werc'h hag a redas da gear Is, o
sonjal c'hoaz munga koler Doue. Mes
bremenet e oa an amzer a d'ruetz. Pa
enn em gavas an Abat santel war dro
anter-noz, sklujou Is a oa digor, hag ar
môr a groze spontus, o liriaal war an dud,
ann tier hag ar paleziou. Gwenole ne allaz
savetei nemet Gralon epken ; gwelet a rer
c'hoaz roudou treid ar marc'h er garek
war pehini, abaoù, abaded Landevennek,
araog kemer ho c'harg a deu da ober ho
feden ha da anaout ar Roue Gralon evit
fondatour eur c'houent.

Ahès merc'h fall ar Roue, kiriek ar revin
Is, oê troet e *Mari Morgan*, hanter maonez
hag hanter pesk. Pa bar ar loar, e c'h'lever
c'hoaz aliez o kana, war môr Douarnenez,
a euz reveniou, ar gear veuzet. He daoulagad
a zo evel diou stereden, he bleo evel ann aour,
he gouzoug hag he diou vronn ken gwenn
hag ann erc'h, hag he mouez melodiuz a
laka da gouskat dre he chalmou ; evelse,
martoloded ar vro, raktal ma e c'h'levont,
a lavar etrezho, gant spouron : Tec'homp.
Ahès a zo zavet deus he falez, ar gwal
amzer ne ma ket pell, ha ma taleomp e
vezimp tolet kousket var ar rec'hier.

Evel Sodôm, Gômor, ha Babylon, kear Is
ne m'a mui ; hag hirio ar môr a ruill dreist
he fenn. Da zao heol, Gralon o veza pignet
gant Gwenole var lein Menez-Hom, a daolas
ac'hano eur zell truezuz war e lerc'h ;
mez el lec'h ma edo ar gear Is, ne velas
mui nemet môr Douarnenez, hag e kouezaz
d'ann daoulin evit trugarekat Doue hag
ar Werc'hez da veza saveteet he vuez.

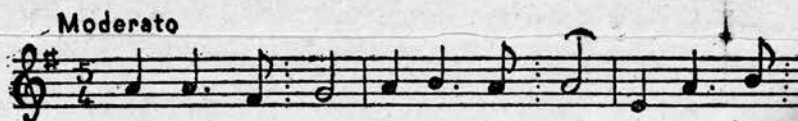
1 Gwen-oll-e-oll-e-Gwen, hanvet evel-ze gant he vamm ar santez Ven abalamour ma oa eur bugel koant a fur, Sant Gwenole, dre he vertuzioù, en deuz meritet an hano kear Æl Breiz-Izel.

A. LAJAT, Moutier, Montroulez.

Braz ive ar burz
andret ar beler
rouchoudou.
Ar vinoret dilez
war ar môr bras
darn all en disesp
gant garante ha

Petra 'zo neve e kear Is,
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
M'ar klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'euz e kear Is petra neve.

Pe-tra .zo ne-ve e kear Is . Maz e ken

LE GRALON

Kear Is

Pa zavas diwar he zaoulin e velas dindan ann heol, o lugerni, *Ru-men Goulou* pe *Men-ru-ar-Goulou*, war pehini vije sakrifiet tud e beo, ha bep mis eur bagel bihan, c'hoaz euz ar vronn-Neuze, beuzet enn he zaclou, hag he zaoulagad savet etrezek ann Euv, e lavaras d'he vignon santel.

« War ar Men-ru-Hout, konsakret da eun Doue barbar, me a rei sevel eun ilis kaër d'ar Werc'hez, hag el lec'h ma skuillier goad ann dud da Deutatès, e skuillo mamm ar gwir Doue he grasou « war Breiz-Izel. »

Gralon a zalc'haz mad d'er c'her, ha beleien ar batannel o veza o en em revoltet pa veljont dispen templ an Doue faos Teutatès, ar Roue kristen o zrebas e kever Argol e penn ar Vretonnet konvertisset.

Goude beza great he beden, war Menez-Hôm, ar Roue Gralon a heuillas Gwenole da abatti Landevennee savet gant-han; eun nebeut blavezioù kentoc'h. Diaraog kement-se, en devoa c'hoaz roet he bales, e Kemper, da Sant Kaourintin, pehini en devoa torret he naon dezhan ha de gompagnunez gant eun tam deus e besk bihan. E plas ar palès-se e ma breman ilis kaer katedral Kemper.

Gralon a dremenaz e Landevennek ar rest euz he vuez enn eur binijen galet, hag aliès e kare mont gant he vignon ker da Remengol da bedi evit he bobl, ann *Itron-Varia-Remed-Oil*, beza eun devoa ann heur d'he gwelet brudet bras e pevar c'horn Breiz-Izel, hag o vervel etre divrec'h sant Gwenole, e Landevennek, e rekommande he ene da Zoue enn eur lavaret gant fizians.

Itron-Varia Remengol,

Mirit ouzin na zain da goll.

Pemzek kant vloas a zo abaoue ma 'ze maro Gralon, hag ar Vretoned, pere zo bepred tud a feiz hag a galon, o deus c'hoas sonj eus ho roue koz hag eus he vignon, Sant Gwenole. Mes ma c'hanafevent gwelloc'h istor ho bro gaer, pa zeont da zul an drindet da bardon bras Remengol, ha pa velont môr Douarnevez, Menez-Hôm, Landevennek ha tour huel ilis mirakulus ann *Itron-Varia Remed-Oil*, a lavarfeant an daëlou enn ho daoulagat, enn eur vale gant respekt War douar ar Zcent hag ar Rouaned.

Brasa burzudou a zo bet
Ebars ann amzer dremenet !...

Braz ive ar burzudou a ra c'hoas hirio, ann *Itron-Varia-Remengol*, enn andret ar Vretoned, ha dreist-oll, enn andret ar belerinet a deu bemde de gwele, alies eus a bell bro, ha kalz anez ho diarc'hen hag e korf ho rouchoudou.

Ar vinoret dilezet, an intanvezet paour, ar beorien noaz, soudardet Breiz-Izel. e kreis tann ar brezal, ar vartolodet war ar môr bras e furol ann holl-dud afflijet a gorf, a galon hag a speret, darn en ho foaniou, darn enn danjerriou, darn all en disesper ha darn ive, war gwele ar maro, o deus sonjet eus ho Mamm douz a mad, hag aliès e leveron dez-hi, gant garante ha gant fianz enn he galloud hag enn he madelez.

O Gwerc'hez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,

Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :

Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet

O deus ho karet, ha kar hag ho karo bepret.

esk. Pa bar ar
gad a zo evel
e mouez melo-
etrezho, gant
e vezimp tolet

truezuz war e
oulin evit tru-

ant a fur, Sant

ve e kear Is. Maz e ken foll ar ia-ouan-kis

Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag he varc'h, gleb e beder c'har,
A lamp deus ar môr en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,

I

Petra zo neve e kear Is,
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
M'ar klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'euz e kear Is netra neve,
Ann ebattou ma ve bemde,
N'eus e kear Is nemet traou koz,
Ann ebattou ma ve bemnoz.

Bojennou drez zo divoannet
Ha dor ann ilizou prenet,
Ha war ar beorien o wela
Ec'h hisser ar chas dro drailla.
D'ho c'hoezek vla ann oll verc'het
N'ho deuz doue, met ar pec'het
Ha da ober he gurunen,
E roont ho c'haera rozen.

Ahès merc'h ar Roue Gralon,
T'ann an ifern enn he c'halon,
Er penn kenta deuz ann dirol,
A gas d'he c'heul ar gear da goll.

Sant Gwenoel, gant kalonad,
Zo bet meur vech e kaout he zad,
Ha gant daelou ann den Doue,
Enn deuz lavaret d'ar Roue :

— « Gralon, Gralon, laka evez
« D'ann dizurzou a rên Ahès,
« Rag tremenet vo ann amzer
« Pa skuillo Doue he goler.

« El lec'h ma voa c'hoarsadek kent
« E vo neuze skignadek dent,
« El lec'h ma voa kanaouennou,
« E vo neuze skrijadennou !.. »

Hag ar Roue koz spouronet,
He verc'h hen evez kelennet ;
Mez diskaret dre ar gozni,
N'euz mui ann nerz da stourm outi.

Ha, skuiz gant rebechou e zad,
Evit mont deuz he zaoulagad,
Hi 'deuz gret gant droug-sperejou,
Eur palès kaër tost d'ar sklujou.

Eno, gant he amourouchen,
E ma fennoz ann obaden,
Eno, enn aour hag er perles,
Evel ann heol e par Ahès...

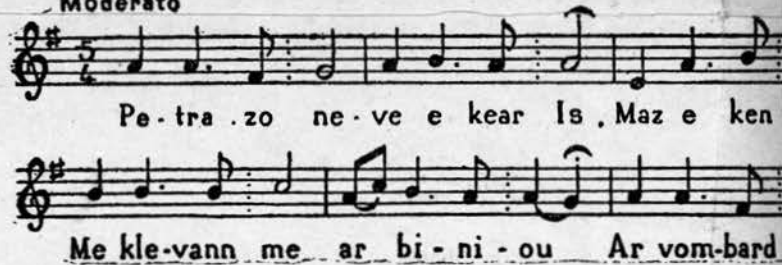
II

— « Plijadur dec'h er palès-man,
« Merc'hed gentil a potred skan,
« Plijadur dec'h ha nozvez grën. »
Ème eur prinz enn eur antrenn.

Ar prinz a zouge dillad ru,
He varo a voa hir a du,
Hag he izili a verve,
Hag he zaoulagad a zeve.

— « Ra viot deut mad, estranjour,
« Ème Ahès gant eur beg flour ;
« Ia, ra viot deut d'ar gwella,
« Mac'h n'hanvêit ann traou falla.

Moderato

Pe - tra . zo ne - ve e kear Is . Maz e ken

Me kle - vann me ar bi - ni - ou Ar vom - bard

— « Neuze m'em bo digemer mad,
« A respontas ann divroad :
« Rag me ar fall zo ken disket
« Hag ann hini neuze en krouet !... »

A kerkent Ahès d'er pedi,
Da ober eun dro zanz gant'hi,
Hag ann oll, a eneb Doue,
Gwassa ma c'hallent a doue.

Pa voa d'ann obaden-ze fin,
Danser Ahès, en eur c'hoarzin,
Hag enn eur zevel he ziou skoa,
A lavaras : — « Nouzoc'h netra !... »

« Kerc'hit din'me deus a gear Is,
« Veseillou santel ann ilis
« Kerc'hit kroas ar c'hruusufiet
« Eun hosti sakr, hag e velfet !

Ahès, respontas timad :
— « Kavet vint enn Iliz va zad,
« Rag va zad diot-me a gred
« Enn trompler-ze a Nazareth !... »

Tri a redas e ber amzer,
Hag a ziskaras ann Aoter,
Hag an traou zakr a we douget
Etre o daouarn miliget,

Ar Prinz ru, raktal m'ho gwelas.
A greis he galon a c'hoarzas,
Hag a lavaras c'hoas eun-hann :
— « Plijadur dec'h er palès-man ! »

Da genta a doliou boutou,
E vrujunas ar veseillou,
Goude flastras ar grussifi,
Hag e krenchas war ann hosti !... »

A war-n'he, gant oll e noaz,
Eneurgana. — « Malloz d'argroaz ! »
E raz e seiz stum dishenvel,
Dansou ar seiz pec'het marvel !... »

Kerkent ar palès a grenas,
Hag ar c'hurunou a strakas,
Hag a dreuz ho zellou nec'het,
E skoas tan glaz al luc'het.

— « Na c'houi vel, eme ar Prinz ru
« Me laka Doue war e du... »
Ma lavarent oll gant glac'har,
— Ahès e deuz kavet e far !... »

III

Pa oa fin d'ar sakrilejou,
Messajer ann droug sperejou,

Chomet e unan er palès,
A dosteaz da gaout Ahès.

— Va dousik koant, merc'h da
[C'halon
« Ha muia karet va c'halon,
« Ha n'elfent me ket eneb gis
« Guelet alc'houe sklujou Ker Is. »

— « Va zad a zoug enn e gerc'hen
« Ann alc'houe aour deuz eur chaden
« Ha va zad breman zo kousket,
« Ha kaout ann alc'houe n'allan ket.

Mes hen d'he zreid en em strinkas
Ha d'he dornik flour a bokaz,
Hag e dallas dre he zellou,
Karget a d'ann hag a zaëlou.

IV

Heb goud ar pez a dremene,
Neuze eur pennad ac'hane,
Enn e balès ar Roue koz,
E voa kousket e kreiz ann noz.

Kambra paour Gralon ne oa enn-hi
Netra nemet eur grussifi
Deuet a zorn eur mignon ker,
Sant Kaourintin, Eskop Kemper.

Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eur manac'h zantel,
Roët dez-han gant Gwenoel,
Evel eur merk a garante.

Kaër enn e gozni vel eun Ael,
E kouske Roue Breiz-Izel.
Hag enn dro de dall, e vleo gwen,
A re, dispak, eur gurunen.

Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
Evel pa vije skoët dall,
Enn e gambr, heb aon rag Doue,
A deu da laëras ann alc'houe.

Enn eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
A goustadik deuz e gerc'hen,
A denn n'eur c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hen d'an daoulam war ar gein
Ken a strink an lân deuz ar vein ?

PEDEN AR ROUE GRALON

Itron Varia Remengol
Mirit ouzimp na zaïmp da goli ;
Pedit ive ho mab Jesus,
Ma vezimp gant-han evuruz.

Itron Varia Remengol,
C'houi eo Rouanez ar bed oll,
Bezit hor mamm, hor Patrones
Ha ni ho meulo da james.

(1) Remengol, hanvet gwelet *Ru-Men-Goulou*, da lavar a *Men-Lu-ar Goulou*, abalamour ma voa eno eur men ru, eun templ konsakret da c'houlou de, enoret evel eun Doue, dindan ann hano a Deutabès, Doue-Tad. Ar Roue Gralon, goude beza diskaret ann templ-se, ha savet enn e blas eun ilis kaër da Vam ar Gwir Doue, chenchas hano payen *Ru-Men-Goulou*, enn hano kristen a *Remengol*, da lavaret e *Remed-Oil* deus a behini ar batronez a zo hanvet ann *Itron-Varia-Remed-Oil*. Notre-Dame de tout Remède, abalamour d'ar Lurzudou bras a ra bemdez (1) ar Verchez ; abaoe amzer ar Roue Gralon betek breiz.

Eno zo c'hoaz induljansou a re vrassa roet gant hon Tad santel ar Pab Can oll gristenien a deu da Remengol da bedi a galon, Patrones Erez-zel. Dio eur skrit apostolik roet e Rom, en les

ve e kear Is. Maz e ken foll ar ia-ouan-kis

bi-ni-ou Ar vom-bard hag ann te-len-nou

Thomet e unan er palès,
 A dosteaz da gaout Ahès.
 — Va dousik koant, merc'h da
 [C'halon
 Ha muia karet va c'halon,
 Ha n'elfent me ket eneb gis
 Guelet alc'houe sklujou Ker Is. »
 — « Va zad a zoug enn e gerc'hen
 Ann alc'houe aour deuz eur chaden
 Ha va zad breman zo kousket,
 Ha kaout ann alc'houe n'allan ket.
 Mes hen d'he zreid en em strinkas
 Ha d'he dornik flour a bokaz,
 Hag e dallas dre he zellou,
 Karget a dân hag a zaëlou.

IV

Heb goud ar pez a dremene,
 Neuze eur pennad ac'hane,
 Enn e balès ar Roue koz,
 E voa kousket e kreiz ann noz.
 Gambre paour Gralon ne oa enn-hi
 Metra nemet eur grussifi
 Deuet a zorn eur mignon ker,
 Sant Kaourintin, Eskop Kemper.
 Metra nemet eun Aviel,
 Koët gant eur manac'h zantel,
 Koët dez-han gant Gwenole,
 Evel eur merk a garante.
 Maer enn e gozni vel eun Ael,
 E kouske Roue Breiz-Izel.
 Hag enn dro de dall, e vleo gwen,
 A re, dispak, eur gurunen.
 Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
 Evel pa vije skoët dall,
 Enn e gambre, heb aon rag Doue,
 A deu da laëres an alc'houe.
 Enn eur vale war beg e zroad,
 Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
 A goustadik deuz e gerc'hen,
 A denn n'eur c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
 Pignet war eun hinkane du,
 Hag hen d'an daoulam war ar gein
 Ken a strink an lân deuz ar vein ?

Hennes eo messajer Doue,
 Digaset enn Is d'ar Roue,
 Hennez eo Abostol ar Feiz,
 Saut Gwenole, karet e Breiz.
 Tostât'ra en eur c'haloupad
 En he zorn deo e vaz abad,
 Hag eur stol aour war he zaë venn,
 Hag eur c'helc'h tan en dro d'he beun.
 Setu hen e dor ar palès
 E p'hini e kousk tad Ahès
 Diwar e varc'h an den zantel,
 A c'haly, en noz a vouez uhel.
 — « Gralon, Gralon, sao hep dale,
 « Sao evit heuilla Gwenole,
 « Sao evit tec'hel deuz ar môr,
 Sklujou kear Is a zo digor !
 Hag ar Roue koz trubullet,
 E mez e vele zo zaillet,
 — « Din-me, din-me, va marc'h prima
 « Siouas peurgollet ar ger-ma !...
 Ha war e varc'h e ber amzer
 E kerz da heul e vignon ker,
 Ha war o lerc'h, enn eur iudal,
 E klevont ar môr o ruial.
 Neuze ar brinsez dirollet,
 He amourouz gant-hi kollet,
 Dre gear Is, a glei hag a zeo,
 A rede, dispaket e bleo.
 Pa glevas daou lamp ar c'hezek
 Araog ar môr e tiredek,
 Dre al luc'het gant nec'hamant,
 Hanvez e zad hag ar zant.
 — « Va zad ! va zad ! mar em c'harit,
 « War o marc'h skan va c'homerit »
 Hag, he respont, an tad tener
 A zao e verc'h war ann tailler.
 Kerkent ar môr a vuanna,
 Ha Gwenole en eur grena,
 A gri : « Gralon, tôl ann diaoul-ze
 « Diwar dailler da hinkane !...
 Koulskoude c'hoas leun a ankres,
 Ann tad a zalc'h ar bec'herez,
 Mez ar zant a ra zin ar groas
 Hag a stok outi pen he vaz.
 Kerkent, mestres an droug speret
 A ruil er môr bras fuloret,
 Hag e kleo tost ar Roue koz
 Eur c'hoarzin skiltr e kreiz ann noz.

Mes, rented skanvoc'h eb dale
 E sail prim da c'heul Gwenole,
 Hag he varc'h, gleb e beder c'har,
 A lamp deus ar môr en douar.
 Breman, ed e Mari-Morgan,
 Ahès, deuz skeud al loar a gân,
 A gân hag en eur vouse'hoarzin,
 A grib er môr he bleo bezin.

VI

Da zao heol ar zant ha Gralon,
 A bigne war lein Mene-Hôm,
 P'hini, he dreit ebars enn trez,
 Zao he ben war Douarnenez.
 Ac'hane Roue Breiz-Izel,
 War e lerc'h a dolaz eur zel ;
 Mez, el lec'h Is, gant he deg dor,
 Ne velas mui nemet ar môr.
 — « Eur gear em boa deus ar gaëra,
 « — Ha setu hi et da netra !... »
 Hag e galon oll a fraillas,
 Hag he zaoulagad a welas.
 — Gralon, Gralon me Gwenole,
 — Gralon, d'an daoulin ganen me,
 Ha Gralon dindan e c'hlaç'har,
 A goë d'ann daoulin d'ann douar.
 Hag eno, dispak e vleo gwenn,
 Hag e dall pleget er boultren
 E lavare c'hoas ar Roue :
 — Ra vo gret bolonte Doue !...
 Pa zavas diwar he zaoulin,
 Dindan tân-flamm heol ar mintin,
 A velas, a dreuz he zaëlou
 E lugerni *Ru-Men-Goulou*.
 War ar men-ze, hon tadou koz,
 A skuill e goad d'eun Doue foz,
 Hag ar Roue, e ber amzer,
 A lavaraz d'he vignon ker :
 — « Du-hont, e memor a gear Is,
 « Me zavo d'ar feiz eun Ilis,
 Rag evit testeni d'ann oll
 M'he galvo ilis Remengol (1).
 « Rag war dolen ru Deutatès
 « Me lakañ da ren ar Werc'hez,
 « Ha heb bloas, enn enor d'ar groas,
 « E rin ober eur pardon braz.
 « Eno, ann oll dud afflijet,
 « A gavo d'ho foanniou remed,
 « A silvidigez d'ho ene,
 « Dre c'hraz Mari gwir vamm Doue.
 « Pa vo ann Doueou maro,
 « Ha koët meur a goat dero,
 « Eun de, deuz ar pevar avel,
 « E teuo d'hi pobl Breiz-Izel.
 Neuze ma ve sonj a Gralon,
 E vo lavaret a galon :
 — « Brasa burzudou a zo bet
 « Ebars enn amzer dremenet !...

Lavar a *Men-Lu-ar-Goulou*, abalamour ma
 e, enoret evel eun Doue, dindan ann hano
 karet ann temel-se, ha savet enn e blas
 payen *Ru-Men-Goulou*, enn hano kristen a
 onez a zo hanvezet ann *Itron-Varia-Remed*
 tadou bras a ra beudez e ar Werc'hez ;
 Tad santel ar Pab Can oll gristenien a deu
 e eur skrit Apostolik roet e Rom, en Ilis

Sant Per, kemet beleg a la ar an of m wa an aoter-vas ann Itron-Varia-Remengol, a denn a
 boanniou ar purgator eun en : p'hini a la rektal d'ar barados.
 An dregont a vis maë 1858, ann Itron-Varia-Remengol a zo bet turunet gant eur gurunen aourzha
 perles, roet dez-Li gant hon Tad santel ar Pab Pii Nao.
 Remengol a zo bet, a viskoas ar gaëra hag ar santella ilis a Vreiz-Izel ; eroro a rer enn-hi
 darn euz ar groaz hag ar gurun n spera J.-Ch. darn euz ar relegou ar Werc'hez, Santez Anna
 Sant Joseph, ana Ebestel, ann Doctoral euz ann Ilis, Sant Breiz-Izel ha relegou ouc'h pen daou
 vi sand all : hervez ann dul koz, peb gwir Vreton a die, eur vech da viana, *beo p: vavo*, ober
 pelec'h nach Remengol.